

R.XVIII.5. no. 113.

9779

PSALMUS DECIMUS

Quartus,

*Perſpicuè explicatus cum locorum com-
munium aſignatione,*

DE QVO PUBLICE,
SVB PRAESIDIO

C A S P . A R I FINCKII GIessen.

SS. THEOLOGIÆ DOCTORIS,
SUPERINTENDENTIS
generalis,

*In Illustri Casimiriano Saxonico, quod
est COBURG,*

Rationem redditurus est,

M. IOHANNES BAIERVS, Coburgensis Franc.

COBURG

Impressus ab ANDREA FORCKEL Ducali
Typographo, A N N O

M. DC. XX.

ILLVSTRISSIMO, CELSSISSIMO-
que Principi ac Domino,

Dn.

BERNHARDO, DUCI
SAXONIAE, IVLIÆ, CLIVIAE
& Montium, Landgravio Thuringiæ,
Marchioni Misniæ, Comiti de Marcâ & Raven-
spurgo, Dynastæ in Raven-
stein, &c.

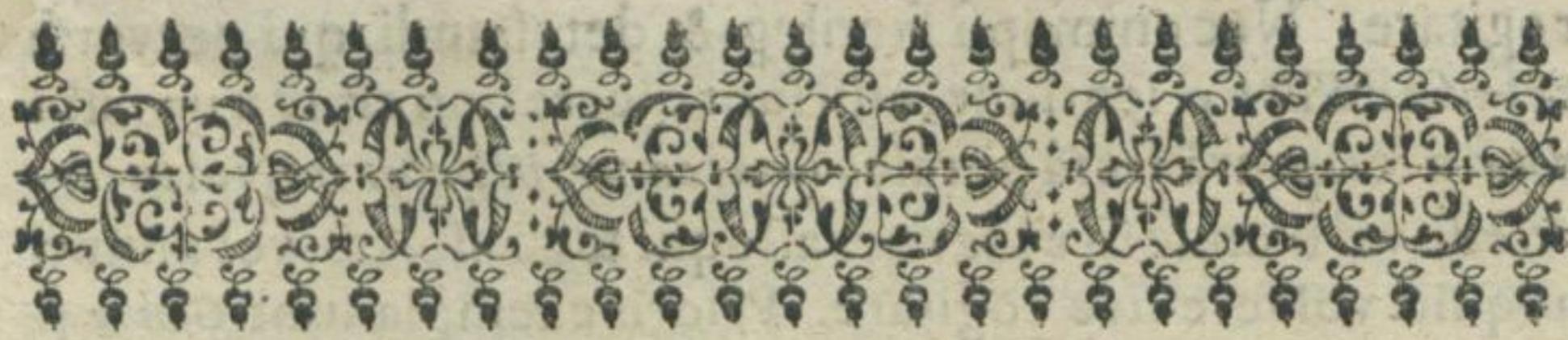
Domino suo clementissimo, Disputationem
hanc Theologicam tanquam debita subjectionis
πεμψίειον,

Humiliter inscribere atque consecrare,

ut omnino debuit

Ita maximè voluit

M. Johannes Bojerus.

IN PSALMUM DE- CIMUM QUARTUM Commentatio.

§. I.

SALMUS hic est διδαχαλμός, constans partibus tribus: In *prima* est querela de degeneratione & corruptione generis humani: in *secunda* accusatio impiorum, scelerorum & perditorum hominum: Quæ enim, ut *observat* *Felinus*, scriptura sive de bonis sive de malis habet, ferè Catholica sunt, quod utique omnibus seculis sui similes sint, sicut & **C H R I S T U S** in scipso in bono, & Satan in malitia nihil variat. In *tertia* consolatio, sive votum Ecclesiæ expectantis liberationem per Messiam, & ad verbum ferè repetitur *Psalmus 52. v. 7.*

§. 2. In primo versu accusatur peccatum Originale & Actuale: *Dixit insipiens*, ΑΦεων, nabal, Hebraicè, ut denotetur non stultitia simplex, sed conjuncta cum scelere; sic enim dicitur & vitium Dinæ illatum *Gen. 34. v. 7.* stuprum virginis. *Deut. 22. v. 21.* sacrilegium ex Anathemate *Ios. 7. v. 15.* Sce-lus in uxorem *Levitæ*, *Iud. 19. v. 23.* vis illata *Thamar*, *2. Reg. 13. v. 12.* Confer *1. Reg. 15. v. 25.* *Osee. 2. v. 10. 18. 3.* *in corde suo*, quia, ut ait Augustinus; hoc nemo audet dicere, etiam si ausus fuerit

A 2

cogi-

cogitare: Nec enim ipsi sacrilegi & detestandi qui perversa & falsa de Deo sentiunt, ausi sunt dicere non est Deus: ubi nota in scripturâ sacrâ phrases loqui ad cor, vel super cor, vel in corde, esse vel blandè sive suaviter alloqui & consolari, vel animo aliquid volvere sive cogitare. Prioris exempla sunt Gen. 34. v. 3. locutus est Sichem ad cor puellæ Gen. 50. v. 22. locutus est ad core eorum, Esai. 40. v. 2. loquimini ad cor Ierusalem: Posterioris hic, v. 1. & Psalm. 15. v. 3. Qui loquitur veritatem in corde suo.

§. 4. Non est Deus Mimesis: Sed inquias; an ergo impii nihil prorsus de Deo sciunt. Rx. Imò, τὸ γνῶστον τὸ θεῖον cognitū est illis Rom. 1. v. 19. sed cū cognovissent Deum nō sicut Deū glorificaverunt aut grati fuerunt, sed stulti facti sunt in cogitationibus suis & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei &c. ibid. v. 20. & seqq. Bernhard. serm. 30. ex parv. hoc ait nec scire & in corde quoque negare, qui nec Deum putat justum nec pium: Atq; hinc exorta est disputatio illa Scholasticorum: Vtrum per se sit notum, quod Deus sit. Deinde nihil sciunt impii & Ethnici de Deo ratione notitiæ salvificæ, Galat. 4. vers. 8. 1. Thess. 4 v. 5. Actor. 17. v. 23.

§. 5. Corrupti sunt, Chrysostomus intelligit corruptionem idolatriæ, & abominabiles facti sunt, tanquam morbida, putrida & putida cadavera, quæ abominationis Metaphora in scriptura sacra frequens est. Dicuntur enim idolorum cultores abominabiles, Of. 9. v. 10. & idola ipsa abominatione, Deut. 7. v. 25. & 26. v. 12. 31. cap. 13. v. 41. c. 27. v. 15. Ezech. 8. v. 6. & seqq. Daniel. 9. v. 27. & 11. v. 31. sic omnes perversi mores & virtus dicuntur abominationes & abominationes gentium Levit. 18. v. 22. 26. 29. Deut. 17. v. 1. Hiob. 11. v. 20. Proverb. 15. v. 9. & 16. v. 5. & passim.

§. 6. In studiis suis, hoc est, ut Hiob cap. 34. v. 27. dicitur, quasi industriâ receperunt à Deo, & vias ejus intelligere no-
luerunt

luerunt vel exosam habuerunt disciplinam & timorem Domini non suscepérunt, Prover. 1. ver. 29. dum amant seculum, non amant Deum, inquit hic Augustinus.

§. 7 Non est qui faciat bonum, non est usq; ad unum: summa & profunda notatur corruptio, quæ una cum morte in universum genus humanum pertransiit, Rom. 5. v. 12. Augustinus & qui cum seqq. Beda, Cassiodorus Thomas illud usq; ad unum exponunt dupliciter; vel cum ipsō uno (*verba Augustini*) potest intelligi, ut nullus hominum intelligatur, vel præter unum ut excipiatur Dominus Christus: sicut dicimus, iste ager usque ad mare est, non utique simul computamus & mare, & istum esse ait intellectum meliorem ut nemo intelligatur fecisse bonitatem usque ad Christum: sed violenta est hæc expositio, & verba ista, usque ad unum, nec in Hebreo neque Chaldaeo textu extant.

Vers. 2.

§. 8. Dominus de cælo prospexit: Visita est Scripturæ sacræ antropopathia ut & Gen. 6. v. 5. & c. 7. v. 5. & c. 18. v. 21. Ps. 32. v. 13. Vultus enim Domini super eos, qui malè faciunt, ut è terrâ succidat memoriam eorum, Psalm. 33. v. 16. Augustinus annotat prospicere Dominum per animas sanctas, quæ annotatione fundamento non caret: Nam Hebreum *Hiskiph*, prospexit, ponitur in conjugatione *Hiphil*, & significat *Dominus prospicere fecit*. Nam non Deus tantum peccata prospicit hominum, sed etiam angelis Prophetis & Apostolis ea nota fiunt ex ejus revelatione. Atque hinc Prophetæ dicti sunt, videntes 1. Sam. 9. v. 9. Nam in scriptura sacra Prophetæ nomen, nunc ad os, nunc ad aures, interdum ad oculos refertur: ab ore dicitur *Prophetia*, oraculum, verbum Domini, ab auribus *auditus* sive *auditio*, apud *Abdiam* v. 1. *Habac.* 3. vers. 2, & ab oculis, *visio*, *Esa.* 33. v. 7. & passim,

§. 9. *Super filios hominum*) Augustinus intelligit Iudeos, ut honoratius eos appellaverit filios hominum propter unius Dei cultum in comparatione Gentilium de quibus arbitratur superius dictum, *Dixit imprudens*: nos interpretamur in genere de omnibus omnino hominibus, qui nati sunt ordine naturæ, vi versus tertii & allegationis Apostolicæ, *Romanor. 3. vers. 12.*

§. 10. *Vt videat si est intelligens aut requirens D E V M*) Inteligere est mentis, requirere est voluntatis: In priori vera D E T agnitione, quæ fide fit, in posteriori opera dilectionis erga Deū & proximum significantur: Vnde rectè Thomas & Hugo docent, prius ad intellectum, fidem, cogitationemque, posteriorius ad operationem & affectum spectare. Homo videt ea quæ patent, Dominus autem intuetur cor j. Reg. 17. v. 7.

Vers. 3.

§. 11. Vult sanè Deus videre justum, intelligentem & requirentem, sed annè invenit tales? Respondet Propheta per simplicem inficiationem: *Omnes declinaverunt*: quam declinationem Basilius accipit per similitudinem ductam à brutis, quæ humi declivem obtutum & inclinatum habent, ut qui rectus factus homo fuerat, non corpore magis, quam animo, oculos animi statuerit declinare in terram &c. Hinc *Osea 4. v. 16.* dicitur, quod Israel *declinaverit* sicut vacca lasciviens: & naturalis historia testatur fues ita declinare, ut Cœlum nunquam aspiciant, nisi quando per violentiam tergori impununtur.

§. 12 *Omnis simul inutiles facti sunt*:) simul hic non tenipus sed personas comprehendit: estque particula συζευτική, ut ita nemo hominum excipiatur; quod ipsum innuitur quoque negatione, *ne unius quidem*, cuius major est emphasis & dinosis quam affirmationis.

§. 13. Sc-

§. 13. Sepulchrum patens guttur eorum &c. vide similia Psalm. 5. v. 11. & 9. v. 7. vel 28. Hugo Cardinalis inde colligit quinque linguæ vitia, quod, 1. sit impudica, quod notetur per sepulchrum patens, 2. dolosa in verbis: linguis suis dolosè agebant. 3. Adulatoria, in veneno aspidô sub labiis. 4. Detractoria in ore maledictione pleno. 5. laetabunda & minabunda in ore plenò amaritudine.

§. 14. Pedes veloces ad effundendum sanguinem: similia sunt Esa. 59. v. 7. 8. Proverb. 1. v. 16. & cap. 6. v. 18. & notantur hic tria grandia vitia: Cædes, temeritas & præcipitatio. Vertuntur enim impii ad cursum suum quasi equus impetu vadens, Ierem. 8. v. 6.

§. 15. Contritio & infelicitas in viis eorum: similia sunt Esa. 59. v. 8. In viis, id est in circummissionibus, cōversationibus, actionibus ac agendi modis, in mille nocendi artibus; sic enim viarum vocabulum in Scripturâ non semel usurpatur, ut alibi exemplis probavi; atque hinc fit ut impiis non sit pax Esa. 48. v. 21. & 57. v. 23. ipsique, quod addit hieropsaltes, viam pacis non cognoscant, Esa. 59. v. 8.

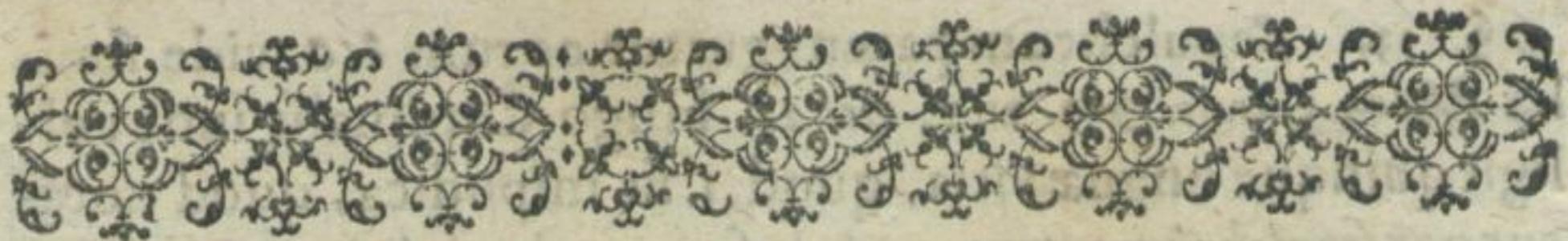
§. 16. Non est timor Dæi ante oculos eorum: similia habentur Psalm. 36. vers. 1. ubi autem timor non est, ibi mala perpetrantur, Eccles. 8. vers. 11. quia qui Dæum timet, faciet bona, Eccles. 15. vers. 1. & timor Domini peccata expellit Eccles. 1. vers. 27. & per timorem

Domini omnis homo decli-

nat à malo, Prov. 13,

¶. 27.

Doctri-

Doctrinæ & Loci.

Locus primus.

§. 17. Primus locus est de Atheismô, sive impietate quæ dicit non esse Deum. Quanquam enim ex notionibus humanæ menti insitis Rom. i. v. 19. uti docet Damascenus lib. 1. de orth. fid. c. 1. & 3. & ex consideratione operum Dei in creatione & gubernatione totius universi, Macrocosmi & microcosmi Rom. 1. v. 20. Act. 14: v. 17. & 17. v. 17. multis constat argumentis Deum esse, negat tamen hoc impius, sed negat in corde. Quocunque autem neget modo sive planè ac plenè, sive dubitanter aut consequenter, ut de Diagora Meliō & Theodoro Cyrenaico Cicero, de Ephemere Thegate, Plutarchus, de Protagora Eusebius annotant, semper dignifuerunt odio, reprehensione, animadversione: Apud Athenienses istiusmodi Athei plectebantur capite, testibus Iosepho lib. 2. contra Appion. Polluce lib. 10, cap. 24. Athenæo lib. 3. Valerio Maximo lib. 1. Proscripti verò sunt Theodorus, Diazoras, quem Augustinus lib. 3. contra lit. Petil. cap. 21. vocat atheum, Protagoras, & is quidem quod de Diis dubitaret, Socrates, quanquam ut plerique assertant, innocenter, & ex instinctu athei & per fidi illius Poetastris, Aristophanis, quæd Deos negaret, cicutā bibere jussus est. Nos Deū esse scimus tū ex libro naturæ, tū ex librō Scripturæ, eumque ad piū D. Lutheri monitum super Gen. cap. 17. & 22. non querimus in prædicamento substantia, ne à maiestate opprimamur, sed in prædicamento relationis, ut voluntatem ejus discamus è verbo ejus: summa delicti est nolle cum agnoscere, quemignare non posse, inquit Cyprianus in tract. de vanit. Idol. & Tertull. in Apolog. cap. 17.

§. 18. De

Locus secundus.

§. 18. *De viribus liberiarbitrii, quæ post lapsum sunt nullæ adeò, ut corruptus abominabilis & inutilis prorsus sit miser homuncio, omnesq; propalam fateri cogamur servi inutiles sumus* Luc. 17.v.10. *Non ergo te jactes, inquit Ambros. lib. 8. in Lucam tom. 5. si bene servisti, quod facere debuisti: obsequitur sol, obtemperat luna, serviunt angeli & nos ergo non à nobis laudem exigamus: prospexit enim Dominus elevatus ille super omnes Deos; Prospexit de Cælo, hoc est, de sede sanctitatis suæ; prospexit super filios hominum, quorum vel cogitatio prava est à juventute Gen. 6, v. 6. prospexit super mundum, at totus ille in maligno positus est, 1. Iohann. 5. v. 19. prospexit super declinatores, qui cum essent in casu recto sive Nominativo, hoc est innocentes, nominati, honorati, ornati, declinaverunt per luxuriam in Genitivum, per prodigalitatem in Dativum, per insidias in Accusativum, per pravos mores in Vocativum, per amorem rerum temporalium in Ablativum. O Grammaticos futiles ! O servitores inutiles ! Eat Pelagius & peccatum in oculis Dei damnable non existimet: Omnes declinaverunt! Eant patres Tridentini & liberum arbitrium post lapsum non prorsus amissum & extinctum esse contendant: omnes declinaverunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum: Eant omnes Papistæ, qui qualem qualem legis perfectionem aut impletionem, hac in vita sibi arrogant. Eant Synergistæ & modiculum, aptitudinem, capacitatem & quid non? urgeant; omnes declinaverunt, non est intelligens, non est requirens Deum! Non enim probanda est nonnullorum Synechdocbe, omnes declinaverunt, id est, multi in omnibus ordinibus, quæ Synecdochæ, vel Victorino Strigelio judice, tetrum & horribile mendacium est, quo & judicii divini severitas & magnitudo misericordiae obscuratur.*

Locus tertius.

§. 19. *De radice & origine omnium peccatorum, quæ est ignorantia Dei sive incredulitas, de qua verissima est Theologorum maxima:*

xima: Sola incredulitas damnat: allatrant illam Pontificii, sed nihil obtinent: quia incredulitas non consideratur à nobis in praedicatione qualitatis aut quantitatis, sed relationis, hoc est, quatenus Christum mediatorem repudiat, Spiritui Sancto per verbum & Sacra menta operanti obicem objicit; adeoq; non damnat, ut causa efficiens & alia mala opera, quæ omnia damnationem merentur, sed ut causa quasi formalis Christum repudiando & repellendo. Itaque sicut sola fides Iustificat, ita sola incredulitas damnat, ex Iohann. 3. vers. 8. & 16. vers. 9.

Locus Quartus.

§. 20. De DEI prospēctione de Cœlo: prospicit vel ut misereatur vel ut puniat: illud apud p̄nitentes, hoc apud eos qui in peccatis perseverant: prospicit in genere ad omnes pios, & impios, prospicit in specie super utrosque: illos visitando in gratia non gaudens de suo lucro sed de ipsorum salute; hos visitando in ira, nec tristatur de sua injuria, sed istorum perditione; utrobique oculus ejus est acutissimus, directus & in facta & cogitata nostra: ὁ Χριστὸς ἡγεμόνης εἰς τὴν πανταχοῦ ὀπῶν dicebat Græcus Poeta Menander: Ille absconditum nostrum ponit in illuminationem vultus sui, totus oculus est, quia omnia videt, ait Augustinus super Psalm. 126. Ergo age

Improbe, mortales quamvis tua crima cæles
Fallere cœlestem non potes ipse Deum.

Quō ibis à Spiritu ejus, & quo à facie ejus fugies? Psalm. 138. v. 7.
Terror igitur sit improbis & vox Tonitralis: Dominus prospexit: Error sit Diabolo & juratis, qui prolibitu suo sœviant, & quod libet sibi licere putant: Nam Dominus pro spexit: Consolatio etiam sit piis & miserè afflictis, qui putant à D E O se esse derelictos:
Nam Dominus prospexit, & certè de cœlo, de throno Maje statis

Ratus regiae, ex quo humilia respicit, de stercore pauperem erigit & cum principibus collocat, Psalm. 112. v. 7. & 8.

Locus quintus.

§. 21. Porro non est ut per transennam inspiciamus hanc DEI querelam de insipientibus, declinantibus & inutilibus factis: Nam haec ipsa, novissimo hoc & cōclamato tempore de cælō quasi auditur atq[ue] utimam audiatur ab omnibus, ut introire, contenderent per portam angustam, Matth. 7. v. 13. Non abundaret iniquitas, non refrigeraret charitas. Mat. 24. v. 12. Stultorumque numerus non esset innumerus Eccles. 1. v. 14.

De civitate Antiochia sic declamat Chrysostomus homil. 40. ad populum Antiochen. Quot esse putatis in civitate nostra qui salvificant? Infestum quidem est quod dicturus sum, dicam tamen: Non possunt in tot millibus centum inveniri, qui salventur, quin & de his dubito. Quantaenam in juvenibus quæso malitia? Quantus insensibus torpor? Filiij curam gerit nemo; nemo Zelum habet, ut sennem respiciens imitetur, exemplaria deleta sunt, propterea neque juvenes laudabiles evadant. Ita de suo seculo Bernhardus: Non est nisi amor turpis in hoc seculo, nec fides secura quia omnia quæ eius sunt contaminantur superbia, avaritia, cupiditate & luxuria. Recefcit enim lex à sacerdotibus, justitia à principibus, consilium à sensibus, religio à clericis, amor à parentibus, fides à populo, reverentia à subditis, amor castitatis à virginibus, pudicitia à conjugatis, & quid est quod non venit Antichristus? jam enim à multis ignoratur Christus, & à potentibus quasi peregrinus habetur. Sic & Augustinus arbitratur tres mundi partes fore damnandas, eò quod in omnes regnet infidelitas: de quarta autem inquit, quid dicam? nisi quod Iohannis 5. scribitur, totus mundus in maligno positus: Hæc isti de suo, at quid nos de nostro tempore dicemus? Hodiè Pontificij, crepant suam multitudinem, nos paucitatem: Aiunt ante seculi consumari-

onem futuram esse unitatem: Aiunt inquam, non probant: aiunt nullam penes nos esse Ecclesiam, quia tot peccata reserato carcerere- gnent: At haec vel olim regnaverunt in Veteri & Novo Testamento, & hodie potenter in Papatu & clavem & clavum tenent. Veruntamen filius hominis veniens, inveniet fidem in terra ? Luc. 18. vers. 8.

Locus sextus.

§. 21. Ceterum cum tam pernitiosa membrasint os, lingua, pedes, amputemus ea, Matth. 18. v. 8. hoc est à vitiis quæ illis pa- trantur, solicite caveamus: Neque enim ideo quia scriptura sacra in descriptione peccatorum utitur verbis substantialibus, peccata ipsa substantia sunt, uti (quantum ad originale) disputavit optimus Fla- cius: In primis vero excindeatur venenata & aspida illa lingua: Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detra- hit, Eccles. 10. vers. 11. quo enim periculosior morsus est aspidis, eo maius peccatum est venenum sub lingua aspida. 1. Venenum huius ani- malis est insanabile, Deut. 32. vers. 33. morsusque eius omni reme- dio est robustior apud Aelian. lib. 9. de anima cap. 22. Arist. lib. 8 histor. animal. cap. 29. id quod & Paræmia confirmat dñyμα Ασ- μίδ@: Confer Psalm. 57. vers. 5. Profectò talis est quoq; lingua maledici. 2. Aspis Iesus lesionemq; fentiens non absit donec ve- nenum impresserit vel præ rabie moritur. Talis quoq; linga male- dici. 3. Indicia morsus aspidis vix videri sentiri aut animadverti possunt, Ierem. 8. vers. 17. Ita & morsus linguae aspidæ sive male- dicæ, vide Plin. lib. 8. cap. 23. 4. Venenum aspidis post 4. horas veternum inducit cum forore morte: sic lingua maledici; quæ & alia breviter complexus est, vir non unus ex multis, sed Hiobus cap. 20. his verbis: Cum dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua suâ: panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum extrin- secus: divitias quas devoravit evomet & de ventre illius abstrahet

eas

ess DEVS: caput aspidum fuget & occidet eum lingua vipera :
Et Augustinus in Gen. cap. 28. observavit, permitti a DEO fre-
quentius incantationem serpentum, quam ferarum aliarum, & ut
major sit illorum familiaritas cum hominibus propter fraudem, quia
sunt primi parentes ab eo decepti: Sed enim sub serpentis lingua
vesica est plena veneno, quae rumpitur, quando mordet: Sic cum ve-
nenum aspidum est lingua eorum, linguis dolosè agunt Eccles. 10.
v. 11. Psalm. 139. v. 17, 18. peribunt, & DEO arbitrante rumpetur
quisquis rumpitur invidia.

Locus septimus.

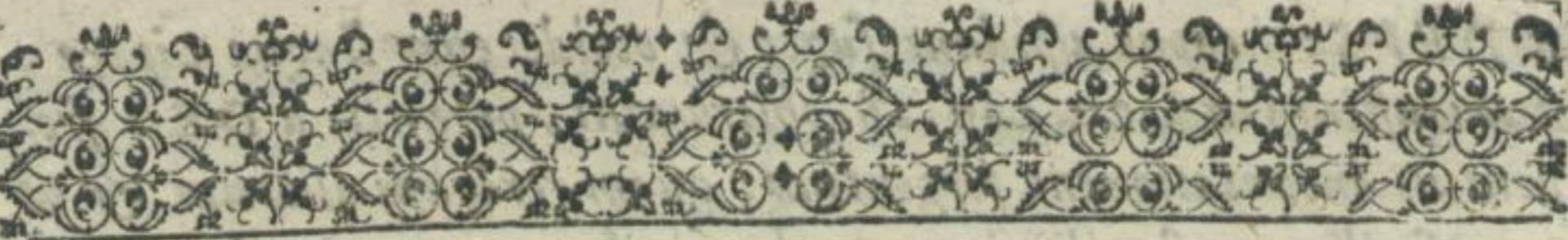
§. 22. De timore DEI; hic non est in conspectu impiorum,
sit contra in conspectu nostro: Ideò enim omnia fecit ut timeatur, Ec-
cles. capit. 3. vers. 14. omnia operata est divina maiestas propter
semet ipsam, Proverb. 16. vers. 4. ut nos exclamemus: Domine
quis similis tibi? Non est similis tui in Dijs Domine, & non est se-
cundum opera tua, Psalm. 34. vers. 10. & 85. vers. 8. Timeat ergo
DEUM omnis terra, ab eo commoveantur omnes inhabitantes or-
bem, quoniam ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit, & creata
sunt Psalm. 32. vers. 8. Primus in orbe DEOS fecit timor, ait P.
Statius, & DEUM nonnulli derivant a deos quod timor est, Cle-
mens Romanus Epistol. 1. λατρεύειν quod est DEUM colere, derivat
αλα (quæ particula significationem auget) & τέλειον quod est
timere; qui timet DEUM, nihil negligit

Eccles. 7. vers. 19. sed

pergamus,

B 3

PARS

PARS PSALMI ALTERA.

Verf. 4.

§. 23. Hætenus descripts Propheta fontem & originem omnis mali, quæ est peccatum originis: jam distinctionem facit inter eos peccatores, qui in delictis cachinantur ac in iis pertinaciter perseverant; & inter eos, qui acta pœnitentia ad Deum configuiunt misericordiam, priores sic aliquid : Nonne cognoscunt omnes qui operantur iniqutatem, ubi sermonem habet de ignorantia ἀγαρετικῆ atque affectata, quæ excusationem haud meretur:

§. 24. Qui devorant plebem meam notatur peccatum ἀλεξοεζίας avaritiæ, aviditatis, rapacitatis, voracitatis. Ita enim Phrasis devorare usurpatur, Mich. 3. v. 1, 23. Zach. 11. vers. 9. Esa. 9. vers. 20. Psalm. 27. vers. 2. Luc. 20. vers. 46. Sic Homerus appellat δημεθόγον βασιλέα, populi voratorem Regem: Ephrem accommodat hæc ad assidentem mensæ, qui detrahit famæ proximi, id quod vehementer displicuit Augustino, teste Possidiō in vita ejus cap. 22. Hoc non est manducare carnes aliorum animalium sed hominum, quod omni contrariatur humanitati, inquit Chrysostomus.

§. 25. Sicut panem, denotatur hic quoque assiduitas, voluptas, facilitas, utilitas, sævitia: Panis enim cœca est familiarissima & quotidiana: & quando alii relinquunt partes aliquas, ossa, spinas, crusta & frusta, putamina, nucleos; avari illi rapiunt panem sive escam totam: Eodem sensu alii dicuntur bibere iniqutatem sicut aquam, Hiob. 15. vers. 16, iniqutatis vinum

vinum bibere & panem edere. *Proverb. 4. vers. 17.* & cum Iosua & Caleb facilem Israëlitis sponderet victoriam, dicebant: Neque timeatis populum terræ huius, quia sicut panem ita possumus eos devorare, *Num. 14. v. 9.*

Vers. 5.

§. 26. *Dominum non invoca verunt*) ubi per invocationem in genere omnis cultus divinus notatur, uti & in illo *Genes. 4. vers. ultim.* tunc inceperunt invocare nomen Domini: Delitius enim est *Bellarminus*, qui ex eo probare vult tune adumbratum & institutum monachatuni, & Enos primum fuisse Monachum, *lib. 2. de Monach. cap. 4.*

§. 27. *Timuerunt timore ubi non erat timor:*) Hebraismus est, & Græcismus timore timere, *Luc. 2. vers. 9. Matth. 2. v. 20.* & quamvis hæc verba, hic non sint in Hebræo, extant tamen in *Psalm. 52. vers. 6.* & in editione Chaldæâ, in qua vocatur timor mendacii sive fallus, quo non decebat timere.

§. 28. *Quoniam Dominus in generatione justæ est*, præmium hîc assignatur piis, supplicium impiis: illi gaudent de Dei præsentia, quæ gratiæ & favoris est: Si enim ut colligit Basilius, in medium duorum vel trium venit, *Matth. 18. v. 20.* multo magis in generationem justorum: hi nec Deum præsentem nec absentem curant, quod innuit David cum eos alloqui pergit:

§. 29. *Consilium in opis confudisti:* per inopem sive pauperem Hieronymus Christum intelligit, qui cum dives esset pauper factus est propter nos, *2. Corinth. 8. vers. 9.* cuius consilium spreverunt Pharisæi contra semetipos, *Luc. 7. v. 30.* Nos intelligimus simpliciter pauperem, sive opibus talis sit, sive Spiritu, *Matth. 5. v. 3. & 6.*

§. 30. Quo-

§. 30. *Quoniam Dominus spes eius est:) Hoc scilicet est illud consilium quod impii vituperant & confundunt: Sic ridicetur consilium pauperis Christi, Psalm. 21. vers. 8. 9. Matth. 27. vers. 43, consilium Hebræorum à Rabsacc. 4. Reg. 19. vers. 10. 12.*

Doctrinæ & Locí.

Locus primus.

§. 31. *Studiose caveamus ab avaritia, repacitate, usuris, exactionibus proximi: Nam qui hoc faciunt dicuntur hic prævaricatores, operarii iniquitatis, devoratores plebis Dominicæ: devorant populum, inquit Augustinus, qui sua commoda ex illo capiunt, non referentes ministerium suum ad gloriam DEI, & ad eorum quibus præsunt salutem: Atque in horum censu primas tenet Papa Romanus, qui patulo ore inhiat divitiis & regnis mundi, apud quem pallia, indulgentiæ, cælum, DEVS, opera supererogationis &c. carissimè vaneunt: Quid est Roma, inquiebat Marsilius Patavinus, quam Simonianorum undique concursus? & Alphonsas Rex Arragoniæ, teste Panormitano, dicere fuit solitus, harpyas insulas deseruisse & Romam pervenisse. Huc pertinent omnes magistratus, Iurisconsulti, Rabulæ, mercatores, qui hoc unum agunt, ut per fas & nefas subditorum, clientum, emptorum pecunias ad se trahant vi, tyrannide, verbis crumenimulgis, artibus, pellem illorum rapiunt, de quo hic, & Micheæ 3. vers. 2. & 3. I E H O V A gravissimè conqueritur: similes sunt isti hirudini, cuius duæ sunt filiæ, affer, affer, Proverb. 30. vers. 15. Sanguisugis enim illis est lucri bonus odor ex re qualibet. Atque hinc fit ut Dominum non invocent, ut significat hoc loco*

hoc loco Psalmographus: & hoc digitum intendit Christus quando
Luc. 8. v. 14. Eos comparat semini cadenti inter spinas: Nam à soli-
citudinibus & divitiis eentes suffocantur & fructum non ferunt.

Locus secundus.

§. 32. Quod verò præmium eorum est? Pavor sive pauore
v. 5. ut vel ad folii strepitum cohorescant mordente illos prava con-
scientia, & licet Reges Tyrannique legibus atque judiciis non tenean-
tur, naturæ tamē lege, inquit Cicero i. & 2. de finibus & in orat.
pro Roscio Amarin, & conscientiae judicio torquentur & vexātur; &
in Pisonem & pro Roscio ait: Impiorum furias, flamas, fa-
ces, fraudem ipsorum esse, facinus, scelus, audaciam, errorem, malas co-
gitationes, amentias animi: Tuta, inquit Seneca Epist. 97. sce-
lera, secura esse non possunt: ipsas nequitia tenebras timet, proprium
est nocentium trepidare, & addit testimonium Epicuri, qui dicit, ob
mala facinora conscientiam flagellari & plurimum illis tormentorum
esse, eō quod perpetuò illa sollicitudo urget ac verberat, quod sponsori-
bus securitatis suæ non potest evadere, vide Macrob de Somno Sci-
pion: cap. 10. Iuvenal. Satyr. 13. & sicut caritas foras mittit timo-
rem, 1. Iohan. 4. vers. 18. ita omnis nequitia timida est, Sapient.
47. v. 10. 11. & sicut axadōs bonus est & strenuus, ita κακὸς malus est &
timidus. Perversa conscientia, inquit Gregorius in Moralibus,
testem suæ nequitiae intus timorem habet.

--- --- prima hæc est ultio, quod se
Iudice nemo nocens absolvitur

Iuvenal: Satyr. 13. Nihil n. est timor nisi proditio cogitationis auxili-
orum, Sapient. 17. vers. 11. Qui verò in Deum sperat, non timet,
Psalm. 55. v. 12, non infirmatur, Ps. 25. v. 1, quod & hic significat
Prophetadum dicit Deum spem esse in opis.

C

§. 33.

§. 33. Vbi duplex notandum venit consolationis momentum,
sumquod DEVS spes est in opis, sumquod est in generatione justa, &
non est in ea otiosus, sed cum benedictione, Ps. III. v. 2. Autor ope-
ris imperfecti, homil. 45. in Matth. statuit de bonis parentibus nasci
bonos filios; quod si non intelligat Ἐνδεχομένος & plerunque sive
nonnunquam fieri, concedi non potest. Nam parentes liberos gene-
rant non secundum gratiam, sed naturam ut rectè contra Pelagium
disputat Augustinus, & natura sine gratia sorbet, ait Pro-
sper Aquitanicus Epist. ad Ruffin. & carnali nativitate omnes
filii sumus injustorum, cum vero per Christum renascimur, reddi-
mur generatio justorum, Dominumque querentium Psalm. 25. v. 6.
de justis & legitimis nuptiis filiorum DEI, non filii DEI, sed filii seculi
generantur, inquit Augustinus lib. 1. de nupt. cap. 17. Sic ab A-
damo erat Cain, à Nohā Cham, ab Isaaco Esau, quem tamen salva-
tum esse probabiliter putat Lutherus à Davide Absolon, à Ieroboamo
Abia super quem inventus est sermo bonus à Domino 1. Reg. 14. v. 13
& notum est proverbium: Heroum filii noxa & illud Homericum:

Ιαῦροι γάρ τοι παιδες ὁμοῖοι πατέρεπλοντες
Οἱ τιλέοντες κακίς, παῦροι δὲ τε πατέρος αἴρειοις.

Vide Erasm. in Chiliad. 1. Cent. 6. Euripid. in Helen. & Hera-
clid. & Tyraquell. de Nobil. cap. 22. num. 23. & seq. & in lib. 7.
connubial. à num. 1. & deinceps & maxime in 9.

Quid? Si vel naturaliter generant parentes, non semper liberos
edunt sibi similes: Exempla narrant Quintilianus, in declamat.
profœmin. Hieron. in quæstion. Hebr. in Genes. Augustin.
lib. 2. tractat. cap. 62. Thomas Morus in elegante carmine ad Sa-
binum. Sed urget autor, verba Christi, Matth. 23. vers. 31. Itaque
testimonio estis vobis met ipsis, quia filii estis eorum qui Prophetas oc-
ciderunt: p. Concedamus sanè hoc: concedamus Horatio od. 4.
lib. 4. fortis creari fortibus & bonis: vera scripserit Seneca: redit
ad autores genus, stirpemque pravam degener Sanguis refert: aliud
est

est semper, aliud s̄pē; S̄pē solet similis filius esse patri; S̄pē quālis erat mater filia talis erat. S̄pē non procul à patrio stemmate pomā cadunt, s̄pē, inquam, in naturalibus, temperamento, humoribus, affectibus, viribus, studiis; non verò in spiritualibus utpote qui nascimur filii irā, Ephes. 2. v. 3. caro de carne Iohan. 3. vers. 6. quæ considerāns ipse autor operis imperfecti, homil. 45. paulo ante medium tom. 2. sic sese explicat: Testimonia sunt defiliis mores parentum: Si enim pater fuerit bonus, & mater mala, aut è converso: filii interdum patrem sequuntur. interdum matrem. Si autem ambo fuerint aequales, sit quidem aliquando ut de bonis parentibus mali exeant filii, aut è converso, sed raro: Declarat hoc autor simili: sicut cum extra regulam naturæ nascitur homo aut sex digitos habens, aut oculos non habens: sed quod cum pace dixero, hoc simile in Theologia satis multum claudicat.

TERTIA PARS, Psalmi.

§. 34. In ea est votum ardentissimum de adventu Messiae Eusebius verba intelligit de adventu primo, non malè, quia per Christi primum adventum ex Sion exivit lex, Psalm. 50. vers. 2. Psalm. 110. v. 2. Esa. 2. v. 4. Luc. 24. v. 47. Iesuitæ propter fabulam de Antichristo putant melius intelligi de adventu secundo abutentes loco Iocelius 3. v. 16.

§. 35. Quis det, dabit? Hebreismus, utinam det: sic & Iudic. 9. v. 29. Hiob. 11. v. 5. Deut. 5. v. 29. Ierem. 9. v. 1. 2. Confer Hiob. 6. 8. 12. 19. 23. cap. 31. 51. Psalm. 52. v. 7. unde & Lutherus

reddidit per formam optandi, Ach das die Hülff auf Zion über
Israel kommt: Hebræi enim optativo carent.

§. 36. Ex Sion, de monte Sion vide annotata Psalm. 2. v. 7.
Ex Sion autem salutare optat, quia ex eō species decoris & De^o
manifestè venturus erat, Psalm. 50. v. 2. 3. & quia Sion typus
erat cœli à quo auxilium venit Psalm. 121. v. 1. & 123. v. 1. Con-
fer. 134. v. ult. sed Sion, *inquis*, tunc temporis nondum fuit?
Respondeo David fuit Propheta, ideoque Deo revelante
omne id negotium ei fuit cognitum.

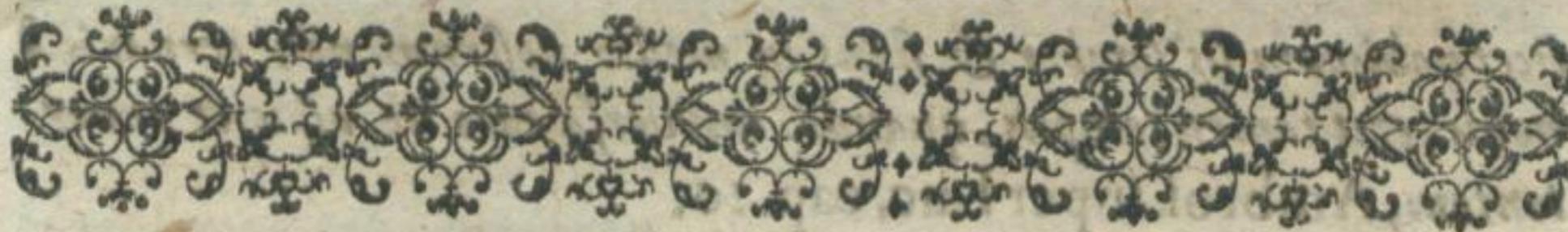
§. 37. Per Israelem & Iacobum non tantum intelligit eum,
qui est secundum carnē, sed etiam & in primis Israelem secun-
dum vocationem, benedictionem & promissionem, prout
explicat D. Apostolus Rom. 4. & 9. & 11. Galat. 3. & passim.

§. 38. Salutare Israels est Messias, quod Iacobus expecta-
vit, Gen. 49. v. 30. in quo Abraham cum tripudio exultavit,
Ioh. 8. v. 56. quod Paulus prædicavit, Actor. 28. v. 28. Sime-
on spectavit, Luc. 2. v. 30. quod Maria exaltavit, Luc. 1. v. 46.
Simeon in ulnis portavit, Luc. 2. v. 28.

§. 39. Per captivitatem maximè intelligit Spiritualem ē
quo Messias nos liberavit in cœlum ascendens captivitatem
capiens & dona in hominibus accipiens, Ps. 67. v. 19. Eph. 4. v. 8.

§. 40. Exultabit Iacob & latabitur Israel; quod licet vel
tum factum fuerit in Veteri, solenniter tamen impletum est
in nov. T. statim à natō Christo cum Angelus annunciat
gaudium magnum; ubi non est, ut tantum intelligamus so-
liū personam Iacobi & per eam solos electos, cum Angelus
Luc. 2. v. 11. exsertis dicat verbis, gaudium id futurum esse
omnipopulo: quod verō solius Iacobi nomen exprimitur non
sit propter prærogativam carnis, sed propter applicationem,
quæ facta est fide; Beneficia enim Christi, *inquit Chrysostomus*, non dantur generi aut dignitati,
sed fidei,

Doctrinæ

Doctrinæ & Loci.

Locus Primus,

§. 41. Sion non tantum cœli, sed & Ecclesiae imago est, immo saepe in scriptura sacra Sion disertè Ecclesia vocatur: Ex Sione igitur salus & extra Sion sive Ecclesiam, nulla est expectanda salus: nulla veritatis cognitio, juxta dicta scripturae Iocel. 2. v. 32. Esa. 37. v. 3. Cum autem Dominus usq[ue] ad seculi consumationem credentes salvare constituit, 1. Tim. 2. v. 4. 2. Pet. 3. v. 9. Ezech. 18. v. 32. Ut ergo vult Ecclesiam tamdiu in terris extare; quod ipsum promisit, Matt. 16. v. 18. & cap. 28. v. 20. Et si caput semper erit, utique corpus tamdiu subsistet: At caput est, Col. 1. v. 18. Ephes. 1. v. 22. 23. & 5. v. 23. & semper existet, Hebr. 13. v. 8. Ergo & Ecclesia, ergo in ea salus cum Davide semper querenda, speranda, invenienda, donec erit mundus, sidera donecerunt.

Locus secundus.

§. 42. De voto & desiderio piorum. Quemadmodum ante Christi incarnationem omnium vota in ejus adventum adspiciebant, puta Eva & Gen. 4. v. 2. Abraham & Ioh. 8. v. 56. Iacobi Gen. 49. v. 30. populi Israelitici, hic & passim: Regum & Prophetarum, Luc. 10. v. 24. ita parest, ut nunc asspiciant in adventum secundum, quod monet Augustinus super Psalm. 118. concion. 10. ut gemant liberationem Rom. 8. v. 22. exspectent beatam spem Tit. 2. v. 12. repositam coronam 2. Tim. 4. v. 8. clament: Veni Domine Iesus etiam veni Apocal. 22. v. 21. Desidero te millies, mi Iesus, quando venies? Bernh. Quando autem reverteris Domine, nisi in die judicij. Nam

licet nobiscum sis semper & stans in medio nostrum non cernaris a nobis, erit tamen tempus, quando universa caro te aspiciet revertentem, Ambros. super Luc. cap. 10.

Locus tertius.

§. 43. De gaudio piorum: Mundus gaudet de suo, de creatura non de creatore: pii de adventu & incarnatione filii Dei: Venit enim ille de monte divinitatis in vallem humilitatis, de monte potentiae, in vallem infirmitatis: per adventum ejus medicina venit fidibus universis: Eramus nos stulti, venit ergo ad nos Doctor, eramus perditi, ecce adest redemptor: eramus a patria exclusi, en introductorem: eramus damnati, advenit desiderabilis Salvator, eramus caci, appropinquavit illuminator. Quis ergo cum Iacobo & Israele non latetur, non exultet, non tripudiet? Valeant gaudia mundi: Mundi gaudia sunt Diaboli venena, ait Augustinus, Nemo potest gaudere in seculo & illic regnare cum Christo, ait Gregorius.

Locus quartus.

§. 44. David orat pro Ecclesia, cuius status tunc erat exulceratus: Idem faciamus, & nos hoc calamitosissimo seculo: Rogate quae ad pacem sunt Hierusalem, Psalm. 122. v. 6. 7. Est enim ea Taulero columnæ cœli & terræ, cui Deus impendit omnia, propter quam ea creavit & conservat creaturas universas, confirmante Augustino Ep. 2. contra Epist. Parmen. lib. 8. sic rogavit David Psalm. 137. Solomon, lib. 1. Reg. cap. 2. Theodosius & alii. Mota enim religionis anchora simul turbatur Reipublicæ navis,
Ἐνοχός τῆς χώρας, νοέι καὶ τὸ
τῷ θεῷ
μάυρη δόξα φέω.

Finis Psalmi decimiquarti,

Emagno tibi pulpito
Permissu procerum synedrii sacri,

Lapsos nos homines poli,

Monstranti, via quæ ducat ad atria,

Non facunda parum decoro

Inter verba cadit lingua silentio.

Naturæ tribuo, cui

Solers ingenii accessit & indoles;

Quæ juncta à populo tibi

Splendorem pariunt nominis indies.

En nostræ cathedrâ Schola

Paulò materiis de gravioribus

Post dicturus, idem duce

Prestabis pariter cum celeberrimo

Non doctrinatibi neque

Arс, natura simul non deerit, suas

Conjungent operas, ita

Palmam sub pede nudo statu est uo.

Amicâ manu amico & populari suo
charissimo app.

M. Andreas Fromman in Illustriss. Casimir.

Profess, P, & alumnorum Inspector.

Distichabina cupis, capis en! modo distichabina,
Quem hos conatus grator Iāne! tuos:
Pugnam, quam pugnas Duce FINCKIO, Löv & secundet,
Pugna det & ferat hæc digna brabæa tibi.

παλαιοφιλίας χάεν properiter ad lychnum scribb.

M. Johan. Langerus Streuffdorffā-Fr.

Quem sacra salvifici Verbi μυστέρα captum
Nocte dicque tenent, illius acumine mentis
Solerti natale solum concendit in altum,
Vrbibus ac aliis præfert caput. Inlyta verbi,
Te Iannes, gnarae purissima gemma catervae,
Divini retinet Cynosura, & suscipit alma
Vox Lovæ foribus cordis penetralia apertis
Ima tui. Quidni tellus Te patria dignum
Speraret civem, luctatis Patria in arvis
Officiosa Viris Clariis? hauriret acerbis
Deoque tuis studiis prædivite fœnore fructus,
Illa quibus cœli præcelsi ad sidera surgat?

Temporis hoc ipsum præsentis labile filum
Ante oculos hominum ponit, dum cœlica Lovæ
Interdum eloquiis facundis dogmata spargens,
Nobilitas genitale solum: pariterque resolvens
Dexteritate animi magno sub Apolline nostro,
Res controversas, illimi ex fonte Davidis,
Rus patrium decoras magis, ac illustre diserto
Ore illud reddis. Tota hæc tua, laudevehenda
Actio glorificet Regis ter ubiq, tremendi
Nomen, majori & Patriam splendore coronet
Sympatriotæ meo gratulabundus de properabam.

M. Georg. Eisenbinner Coburgo-Fr-

Th. ev. polem. 410 ^{PL}

